

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs V. & VI. Vtrum Deus intelligat alia à se propria cognitione.
articulus 5. & 6. disput. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

ARTICVLVS IV.

Vtrum intelligere Dei sit eius substantia.

Intelligere Dei idè cum Dei substantia.

CONCLUSIO affirmat. Probatur verò, quoniam si esset aliquid ex natura rei distinctum ab essentia diuina, haberet se veluti actus ad potentiam comparatione essentia diuina, ac proinde essentia non esset actus purus. Rationem hanc tangit Aristoteles 12. Metaphys. textu 51. vbi eandem conclusionem affirmat. Præterea, id repugnaret diuinae simplicitati. Item, quod in Deo concurrat ad modum speciei intelligibilis, neque à diuina essentia, neque ab intellectu diuino diuersum est ex natura rei: ergo neque ipsum intelligere. Item essentia in Deo non distinguitur à suo actu existentia: ergo neque ab actu intelligendi. Ex hæcenus dictis colligit D. Thomas, in Deo comparatione obiecti primarij nec vni intelligendi, nec id quod intelligitur, nec id quod concurrat ad modum speciei intelligibilis, nec intelligere ipsum, vilo modo ex natura rei inter se distingui, sed esse vnã & eandem rem simplicissimam.

A quit distincta cognitio de iis rebus in particulari, quarum est causa: sed Deus est causa prima & remota aliarum rerum: & quicquid de illis cognoscit, totum id per suam essentiam cognoscit: ergo de alijs à se non habet notitiam in particulari.

Secundò, obiectum, quod intelligitur, est perfectio intelligentis: quippe cum per se, vel per suam imaginem, concurrat ad intellectionem: sed nihil aliud à Deo potest esse perfectio Dei: ergo Deus nullam rem aliam à se potest cognoscere.

Tertiò, si Deus per suam essentiam intelligeret alia à se, necessariò ea intelligeret: eò quòd intelligat necessariò id omne, quod per suam essentiam intelligit: consequens autem est falsum: quoniam multa eueniunt non necessariò; quæ proinde non potuit Deus necessariò scire esse euentura: ergo Deus non intelligit alia à se in particulari.

Quartò Aristoteles 12. Metaphys. textu 51. asserere videtur, Deum seipsum tantum intelligere, ait enim: *de quibusdam, videlicet de infimis & vilibus rebus, Deum cognoscere absurdum esse, meliusque esse non videre quædam, quam ea videre: atque in Deo autem idem esse intelligens, & quod intelligitur*: ergo se solum intelligit.

Alter error fuit Aureoli, qui, vt Capreolus in 1. dist. 35. q. 2. in argumentis contra secundam conclusionem refert, asseruit, cognitionem diuinã, neque vt ad obiectum primarium, neque vt ad secundarium, terminari ad creaturas, ac proinde Deum, neque in commune, neque in particulari cognoscere res creatas, sed solum suam essentiam. Censuit verò cognitionem illam virtute & eminenter posse dici cognitionem creaturarum, quatenus est cognitio essentia; quæ in se eminenter continet creaturas: non verò quasi creaturas, vt obiectum etiam secundarium attingat.

ARTICVLVS V. & VI.

Vtrum Deus cognoscat alia à se propria cognitione.

DISPVATIO VNICA.

Quæstionis sensus.

V quæstio proposita quæstiones à D. Thoma artic. 5. & 6. excitatas completur, ita vtrumque articulum sub hac vna disputatione libuit comprehendere. Nomine autem, *propria cognitionis*, non intelligitur hoc loco, quæ ita sit vnius rei, vt non sit etiam aliarum, quasi quærat D. Thomas, an Deus singulas res singulis cognitionibus agnoscat: compertum namque est in Deo vnã tantum esse cognitionem eorum omnium, quæ sua scientia comprehendit: sed intelligitur, quæ ita attingat alia à se, vt pertingat ad proprias, específicas, & singulares rationes eorũ, neque sistat in aliquo prædicato ipsis rebus communi, quod solum cognoscere dicatur.

D intellectio diuina terminaretur ad res creatas, vt ad obiectum secundariũ, penderet ab eis: eò quòd fieri nequeat, vt intellectio alicuius rei sit sine re, cuius est intellectio: at intellectio diuina (quæ perfectio Dei est, idemque cum ipso Deo) pendere nõ potest à rebus creatis: ergo Deus non intelligit res creatas.

Secundò, si Deus actu intelligeret etiã creaturas, quæ quacumque potentia esse possunt, cum data aliqua magnitudine, illa possit diuina potentia augeri in infinitũ, Deus actu intelligeret aunc totum incrementum illud, quod in ea potest successiue efficere, atque adeò intelligeret magnitudinẽ quãdam infinitam, quæ secundum suum esse cognitum esset actu obiectiue in mète diuina: sicut enim magnitudo illa euaderet actu infinita, si totum illud incrementum ei re ipsa adderetur, & cum toto eo in rerum natura existeret: ita illud idem incrementum, simul cognitum in ea, efficit magnitudinem quãdam infinitam secundum esse cognitum, siue obiectiuum, comparatione intellectus diuini. Eodem modo, aliquantulumque apertius, potest fieri argumentũ de numero. Si enim Deus cognosceret creaturas omnes, quæ per suam omnipotentia esse possunt, cum possint esse infinitæ syncategorematicè seu successiue, idque nõ solum in rebus materia expertibus, sed etiam corporeis, easque omnes modo actu cognoscat, vtique cognosceret actu numerũ, qui secundum esse obiectiuum comparatione intellectus diuini sit categorematicè infinitus. Hinc verò sic licet argumentari. De vnoquoque illorum infinitorum, quæ Deus actu cognoscit, verum est dicere, est ens quoddam reale singulare à Deo actu cognitum: nullum verò est ens reale à Deo actu cognitum, quod Deus non possit producere, maxime

Error Auerrois.

Circa quæstionem propositã duo præcipui fuerunt errores. Alter tribuitur Auerrois 12. Metaphysicæ commento 51. quo loco affirmare videtur, Deum solum cognoscere res creatas in commune, quæ entia sunt, non verò quoad naturas genericas, & específicas ac singulares. Ita D. Thomas & plerique Scholasticorum affirmant sensisse Auerroem eo in loco: neque desunt, qui ex alijs dictis Auerrois hoc ipsum confirmant. Marsilius verò in 1. q. 38. artic. 3. Ferrariensis 1. contra gentes, cap. 50. & quidam alij ex alijs locis eiusdem autoris contendunt, eum in eiusmodi errore non fuisse: conanturque contraria loca interpretari. Ego verò semper eius ingenij fui, vt non multum censuerim curandum quid Auerroes senserit, neque mirum existimem eum aliquando sibi esse contrarium. Gregorius in 1. dist. 35. quæst. 11. eundem errorem tribuit Aristoteli 12. Metaphys. textu 51. Communis tamen Scholasticorum sententia contrarium affirmat, estque multò verisimilius, vt ex alijs locis Aristotelis, quos citabimus, aperte constet.

Euadere potest primò.

In confirmationem huius erroris possumus primo ita argumentari. Per causam primam & remotam, tamquam per obiectum primarium, haberi ne-

Maximè cum vnumquodque dicatur ens reale per
comparationem ad esse existentia, quod diuina sal-
tem potentia potest habere: si ergo Deus cognoscit
alia à se poterit produci infinitum actus, quod con-
tradictionem implicat: non ergo cognoscit alia à
se. Reliqua, quæ obicit Aureolus, facillè diluuntur
ex iis quæ diximus 3. Physicorum, vbi de infinito
disputauimus.

Tertio, Augustinus lib. 83. Questionum, quaest.
46. de Deo ait: *Non enim extra se quicquam possum
inuocabatur, vt secundum id construeret, quod construebat:
nam hoc opinari sacrilegum est: ergo Deus nihil extra
se intelligit. Erroribus connumeratis annexere pos-
sumus errores eorum, qui vel de perfectissima scien-
tia, vel de exactissima prouidentia, quam circa res
humanas Deus habet, minis dignè sentiebant. De
quorum numero illi erant, qui apud Iob 22. dice-
bant: Quid nouit Deus? Quasi per caliginem iudicat.
Nubes latibulum eius, neque nostra considerat. Circa car-
dines caeli perambulat. Aliqui etiam, tam ex philoso-
phis, quam ex haereticis, vel de cognitione futuro-
rum contingentium, vel de prouidentia aliquid
Deo detraxerunt, qua de re aliquid dicemus in
sequentibus.*

Videri etiam fortasse alicui poterit Hieronymus
in primum caput Abacuc sub finem circa diuinam
prouidentiam aliquo modo hallucinatus, dum ait:
*Absurdum est ad hoc Dei deducere maiestatem, vt scias
per momenta singula, quot nascantur culices, quot ve-
riantur, que circium, & pulicum & muscarum sit in
terra multitudo: quanti pisces in aqua nati, & qui de
minoribus maiorum praedæ cedere debeant. Non simus
tam fatui adulatorum Dei, vt dum potentiam eius etiam
ad minima detrahimus, in nos ipsos iniurijs simus: eam-
dem rationabilium, quam irrationabilium prouidentiam
esse dicentes. Ex quo liber ille apocryphus Iulianus
condemnandus est, in quo scriptum est, quemdam Angelum
nomine Tyri praesse reptilibus, & in hanc similitudinem
pisces quoque & arboribus, & bestiis vniuersis pro-
prio in custodiam Angelos assignatos. Hac Hiero-
nymus.*

Sit verò prima conclusio. Deus omnia alia à se,
etiam minutissima quæque, scit propria atque dis-
tincta cognitione. Hæc est de fide, atque adeo er-
rores contrarij supra citati cum fide Catholica pu-
gnant. Probatur ex illo ad Hebræos quarto: *Discre-
tor est cogitationum, atque intencionum cordis, & non est
illa creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia autem
nuda, & aperta sunt oculis eius. Geneleos 1. Vidit Deus
vniuersa que fecerat, & erant valde bona. Ecclesiast. 16.
Non dicat, a Deo abscondat, & ex summo quis mei me-
morabitur? in populo magno non agnoscat: que est enim
anima mea in tanta creatura? Ecco caelum & caeli celo-
rum, abyssus, & vniuersa terra, & que in eis sunt in con-
spectu illius, & cum conspexerit illa Deus, tremore concu-
tiuntur. Proverbiorum 16. Omnes via hominis patent
oculis eius. Iob 28. Fines mundi inueniunt, & omnia qua
sub caelo sunt respicit. Matthæi 10. Nōne duo passeret
asse vaneunt, & vnus ex illis non cadet in terram sine Pa-
tre vestro: vestri autē capilli capitis omnes numerati sunt.
Gregorius etiam 16. Moralium, capite 5. inter alia
multa & præclara, quæ in eandem sententiam doc-
cet de Deo, sic ait: Sic summa regit, vt ima non deserat:
sic imis presens est, vt à superioribus non recedat. Mitto
alia testimonia.*

Rationibus etiam probatur primò. Quia Deus
comprehendit seipsum, vt articulo tertio osten-
sum est: non potest autem seipsum comprehendere,
nisi in seipso penetret omnia, quæ sub ipsius omni-
potentiam cadunt, quæque in eo eminenter conti-

A nentur: cum ergo creatura omnes, etiam quo ad
gradus específicos & singulares, sub omnipotentiam
Dei cadant, eminentèrque in Deo contineantur, si-
ut Deus, etiam quoad prædictos gradus, distinctissi-
mè singulas creaturas cognoscat.

Secundò, Deus agit per intellectum & volunta-
tem, vt artic. 1. & latius quaest. 2. artic. 3. ratione 4.
demonstratum est: ergo cognoscit non solum sin-
gulas creaturas, quas solus immediatè producit, sed
etiam eas, quas interuentu causarum secundarum
efficere solet. Consequentia, quo ad eas quas im-
mediatè producit, notissima est: quoniam Deum age-
re per intellectum & voluntatem non est aliud,
quam agere notitia & voluntate, vt sint res quas
producit, iuxta illud Psal. 148. *Ipsè dixit, & facta sunt,
ipsè mandauit, & creata sunt.* Quòd verò ad eas atti-
net, quas interuentu causarum secundarum produ-
cit, facillè probatur. Tum quoniam omnem gradum
entitatis, quem interuentu causarum secundarum
efficit, potest ipse, si velit, solus producere, atque
adeo necessariò debet illi cognoscere. Tum etiam
quia, vt comprehendendo se necesse est in seipso
comprehendat ea omnia, quæ vel immediatè effi-
cit, vel immediatè potest facere: ita comprehendendo
se, & ea quæ immediatè efficit, aut potest facere,
vtique in seipso, & in illis ita comprehensio, necesse
est comprehendat atque intueatur ea omnia, quæ
interuentu causarum secundarum potest efficere.

Quia ergo hoc interest inter Deum, & ceteras cau-
sas efficientes, quòd ceteræ non continent eminentè-
ter omnia, à quibus pendent gradus omnes, etiam
indiuuantes, suorum effectuum: Deus autem con-
tinet in se eminentèr omnem ordinem causarum
secundarum, omniàque à quibus quoquo modo
pendent omnes gradus effectuum earum, atque
vniuersum gradus omnes omnium rerum, hinc fit,
vt quamuis ex comprehensione aliarum causarum
non rectè colligatur comprehensio in illis, atque
ex illis omnium suorum effectuum: ex comprehen-
sione tamen causæ primæ omnium rerum compre-
hensio in illa, atque ex illa rectè colligatur, vt q. 12.
art. 8. disputat. 2. in responsione ad secundum dictum
est. Atque hinc melius intelligitur vis duarum ra-
tionum, quæ præpositæ sunt.

Tertio probatur eadem conclusio, quoniam vni-
uersum omnia, ex quibus coalescit totum hoc vni-
uersum, quoad minutissimas etiam partes, & etero-
geneas abiectissimarum rerum, sunt propter finem:
naturæque agit propter finem, vt late demonstratum
est quaest. 2. artic. 3. ratione 4. affirmatque Aristoteles
2. Physicorum: id autè esse nequit, nisi ex directio-
ne primæ causæ, à qua tanquam à primo principio
omnium rerum vniuersa habeant esse, ipsaque pri-
ma causa cognoscete singula, minutissimæque par-
tes eorum, & fines particulares, ad quos vnum-
quodque sit dirigendum, eaque ratione conferente
illis esse per intellectum & voluntatem, ac media
accommodata ad suos fines, vt ibidem demonstra-
tum est: ergo prima causa cognoscit in particulari
omnia alia à se exactissima ac distinctissima qua-
dam cognitione. Atque hæc ratio planè conuincit
Aristotelem, qui affirmat naturam agere propter fi-
nem, eaque ratione opus naturæ esse opus intelligentiæ. ean-
dem naturam in suos fines dirigentis, agnouisse, alle-
ruitque Deum cognoscere alia à se: at in seipso
tamquam in obiecto primario, quod etiam ex mul-
tis alijs testimonijs factis est manifestum. Tertio
enim Metaphysicæ, capite quarto, textu 15. & alibi
tamquam absurdum infert, Deum non cognoscere
elementa. Et 10. Ethicorum, capite 8. ait, eum qui
felicitati

*Aristoteles
agnouit Deum
cognoscere di-
stinctè alia à
se.*

*Prima con-
clusio.
Deus omnia
alia à se scit
propria & dis-
tincta cog-
nitione.*

felicitati actiue contemplatiuam coniungit, amicissimum esse Deo, qui, si curam aliquam rerum humanarum (ut existimatur) habet in huiusmodi hominem, ut qui ipsum quam maxime imiteatur, beneficia vicissim conferet. Et sane qui Deum nihil extra se intelligere asserit, diuinam prouidentiam, præmiâque atque supplicia post hanc vitam continuò tollat necesse est. Mitto testimonia alia Aristotelis.

Quartò probatur eadem conclusio, quoniam facilius est, cognita causa, per eam venire in cognitionem effectuum, maximè si causa comprehendatur, atque in ea omni ex parte contineantur virtute atque eminenter effectus, quàm è contrario, per effectus cognitos venire in notitiam causa: atqui nos ex notitia effectuum venimus in cognitionem, tum aliarum causarum, tum etiam ipsius Dei: ergo multò magis Deus ipse ex comprehensione sui ipsius, effectus omnes particulares, qui in ipso sunt eminenter, sagillatim intuebitur.

Secunda conclusio.
Deus cognoscit alia à se, non in rebus ipsis, sed in seipso.

Secunda conclusio. Deus cognoscit alia à se, non in rebus ipsis, sed in seipso, hoc est, intuitus diuini intellectus non fertur aequè primò in suam essentiam, ut in rem cognitam, & in naturas, quas alia res in se ipsis habent, sed primò fertur in suam essentiam, ut in obiectum primum, in quo virtute continentur naturæ aliarum rerum, & media re essentia ita cognita illo eodem intuitu cognoscit ac intuetur vterius, ut obiectum secundarium, naturam cuiusque aliarum rerum propriam. Itaque cum dicimus, Deum non cognoscere alia à se in ipsismet rebus, non negamus, Deum cognoscere illud esse, quod res habent in se ipsis, sed negamus cognoscere illud intermediatè, atque ut obiectum primum: quod enim in alio obiecto prius cognito, in quo elucet, cognoscitur, non dicitur cognosci in se, sed in illo alio, etiam si intuitus, quo in alio cognoscitur, pertingat ad proprium esse illius rei quæ in alio percipitur. Quando enim Petrus, à tergo meo collocatus, cõspicitur à me in speculo, licet videam esse illius, quod in seipso à tergo meo habet, quia tamen video illud in imagine ipsius producta in speculum, tamquam in obiecto prius cognito, in quo esse, quod Petrus in seipso habet, elucet, non dicor videre Petrum in se, sed in speculo, in imaginè ipsius, per quam ipse in speculo elucet.

Videre in se, & videre in alio quid.

Iuxta hæc ergo ita possumus describere, quid sit videri aliquid in se, & quid videri in alio, quod ad præsens institutum attinet. Illud namque dicitur videri in se, quod obiectiue immediatè terminat visionem: quod intellige, siue eam immediatè terminet tamquam integrum obiectum immediatum, siue tamquam pars illius: puro namque partem candoris huius papyri, quæ videtur dum totus candor cõspicitur, videri in se, ut in præsentiarum loquimur: totus quippe candor non est ratio obiectiua videndi partem, quæ in eo continetur, quasi cognito prius toto cãdore, eodem intuitu attingamus vterius partem, mediante toto prius cognito: quin potius sicut totus candor immediatè terminat, ut obiectum cognitum, eam visionem, qua cõspicitur, ita pars candoris eandem visionem immediatè terminat: ex parte tamè, cum totius obiecti immediati sit pars. Quod si oculorum intuitus solum ferretur in partem, tunc sicut ea sola videretur, ita ea sola immediatè visionem terminaret. Illud verò in proposito dicitur videri in alio, quod mediante alio primario obiecto cognito, visionem tamquam obiectum secundarium terminat. Hoc modo Petrus, relucens in sua imagine producta in speculũ, dicitur videri in ea tamquam obiectum secundarium in

primario eius visionis, qua imago in speculo cõspicitur. Eodemque modo creaturæ relucentes in essentia diuina, in qua eminenter continentur, dicuntur videri in ea tamquam secundarium obiectũ eadem prorsus visione, qua essentia videtur, quæ primarium eiusdem visionis obiectum existit. Non videntur igitur omninò accomodatæ descriptiones D. Thomæ hoc loco, quibus ait: *Tunc aliquid videri in seipso, quando videtur per speciem propriam, & ad æquaiam rei, qua cognoscitur: tunc verò videri in alio, quando videtur per speciem eius, in quo continetur, ut pars videtur in suo toto.* Ostensum namque est, partem videri in se vnà cum toto. Angeli etiam superiores per vnã speciem intelligunt multa, & tamen vnunquodque eorum dicuntur cognoscere in se ipso. Vide etiam quæ hac de re diximus q. 12. art. 9.

Conclusio proposita hactenus explicata, communis est Doctorum, neque maiori indiget probatione. Eam verò simul cum præcedente hæc verbis affirmat Dionysius 7. cap. de diuinis nominibus. *Per causam rerum omnium in se omnium rerum scientiam anticipatam habet Deus, ita ut Angelos antequam fierent cognoscere: Idque diuina scripta tradere existimo, cum aiunt: Qui nouit omnia antequam fierent. Neque enim ea que sunt ex eis, que sunt, discens, nouit diuina mens, sed ex se, & in se per causam, rerum omnium cognitionem, scientiam, essentiamque anticipatam, & ante comprehensam habet, non quòd per speciem singula consideret, sed quòd vno causa complexu omnia sciat, & contineat. Se ipsam ergo sciens diuina sapientia, nouit omnia, sine materia ea, que materia constant: sine diuisione ea, que diuisa sunt: multa comunè, dum ipso vno omnia & noscitur, & procreat. Si enim causa vna (existens scilicet) Deus rebus omnibus statum largitur, eadem etiam causa vna omnia, ut à se profecta, & in se ante constantia, cognoscitur: neque ab eis, qui sunt, ipsorum notitiam accipiet. Non igitur propriam notitiam sui habet Deus, aliam autem que communiter & generaliter ea, que sunt, comprehendit. Ipsa enim se ipsam omnium causa noscens, nullo prorsus modo eas que à se producta sunt, ignorabit. Hæc ergo ea que sunt noscitur, non rerum notitia, sed sui.* Hactenus Dionysius. Eandem conclusionem affirmat Augustinus lib. 83. questionum questione 46. ubi ait, *facilem esse affirmare contrarium.*

Obiicies, quid prohibet Deum creaturas aliquas cognoscere simul in seipso, & in ipsismet creaturis: ut si simul intuitum suum figat, & in essentiam suam, per eamque ita cognitam in creaturas omnes, quas vterius tamquam obiectum secundarium in ea cognoscat, & simul etiam illum figat immediatè in creaturas ipsas omnes, aut aliquas, quas immediatè cognoscat, hoc est, non mediante essentia sua tamquam obiecto prius cognito, sed intellectu diuino dirigente immediatè intuitum in creaturas, quæ representantur per essentiam diuinam concurrentem in ratione speciei intelligibilis: eò modo quo Angelus aliquis ex supremis, habens speciem vniuersalem quæ naturam aliquam genericam & species ac indiuidua sub ea contenta representet, immediatè dirigere potest intuitum in quamcumque naturam earum specificam, aut indiuiduam, eamque solum immediatè per eam speciem cognoscere.

Dicendum est, disparem multò esse rationem in Deo & in Angelis. Tum quoniam Deus habere nequit distinctas cognitiones, sed vnã simplicissimam, cuius primarium obiectum est essentia sua cognita, ac proinde in qua reliqua omnia cognoscitur. Tum vel maximè, quoniam non est arbitrarium, esse in essentia diuina, quasi dearticulationem quamdam

quamdam in repraesentando singillatim, & immedie-
 diatè singulas creaturas, vt est in speciebus Ange-
 lorum, quæ plures naturas specificas ac indiuidua
 immediatè repraesentant: quin potius essentia diui-
 na seipsam tantum immediatè repraesentat perfe-
 ctissimè, non quidem quasi in se habeat rationem
 aliquam imaginis, eo modo quo qualitates specie-
 rum, siue sensibilibium, siue intelligibilibium annexam
 habent rationem imaginis obiectorum, sed quia per
 seipsam sufficiens est secundum suam rationè for-
 malem, siue cum diuino intellectu, siue cum creato
 gloria lumine perfuso concurrat, exprimere sui
 imaginem, aut quasi imaginem: quod dico propter
 intellectiōem Dei essentialem, quæ, quod ab ipso
 Deo non distinguatur, rationem non habet imagi-
 nis Dei, vt in materia de sanctissima Trinitate latè
 explicamus. Quia ergo essentia diuina se tantum
 modo explicato perfectissimè repraesentat intelle-
 ctui, qui exprimere valet cognitionem essentia di-
 uinae adæquatam, qualis est solus intellectus di-
 uinus: intellectui verò creato lumine gloria perfuso,
 pro quantitate luminis gloriae facultati que ad in-
 tuendum, se illi plus vel minus repraesentat, clario-
 rem & expressiorem, aut minus claram & minus
 expressam sui notitiam cum eo producendo: inde
 est, quod neque Dei intellectus, nec intellectus bea-
 ti, quatenus beatificam visionem elicit, producere
 possit cognitionem, nisi quæ solum Deum tamquã
 immediatum obiectum habeat, ac proinde, vt per
 cognitionem elicitam per essentiam diuinam con-
 currentem instar speciei intelligibilis non aliter
 eluceant, nec cognosci possint creaturæ, quam in
 Deo tamquam in obiecto primario cogniti: quan-
 tum enim Deus ipse cognitione penetratur, tan-
 tum in eo ita cognito elucet & penetrantur vte-
 rius creaturæ, quæ in eo sunt eminenter, quæque
 ex ipso emanare possunt. Et quia Deus seipsum
 comprehendit, ac infinite cognoscit, in seipso vte-
 rius videt ea omnia quæ sub ipsius omnipotentiam
 cadunt: beati verò quia solum finitè eum vident,
 eò plura in eo cognoscunt, quò plus eum penetrat.
 Diuersa ergo est ratio de cognitione, quæ fit essen-
 tia diuina concurrente in ratione speciei intelli-
 gibilis, & de cognitione, quæ fit per speciem multa
 quasi dearticulatè repraesentantem immediatè, vt
 immediatè, ac in se, & tamquam obiectum prima-
 rium, multa possint, aut non possint cognosci.

Sicut opinio
 quo ad esse
 obiectum di-
 uinum à
 creatura ex
 parte vindi-
 ctur.

Caletanus hoc loco, & plerique alij tribuunt
 Scoto in 1. distinct. 35. & 36. in primis, quod asse-
 ruerit, Deum cognoscere alia à se in ipsismet rebus.
 Deinde quod dixerit, non solum Deum, sed etiam
 homines, quando cognoscerent res, producere eas
 in quodam esse obiectiuo diminuto, distincto ab
 esse reali, & rationis. Atque hoc secundum latè re-
 futat idem Caletanus quaest. 15. sequente artic. 1.
 Verum licet Scotus obscure loquatur, neutrum ta-
 men videtur esse de sententia ipsius. Quod enim
 ad primum attinet, aperte distinct. 36. citata, atque
 alibi affirmat, essentiam diuinam esse obiectu prim-
 arium cognitionis diuinae, creaturas verò secun-
 darium: Leuchertusque eius fidelis interpret cen-
 set, sententiam Scoti distinct. 35. fuisse, Deum non
 aliter cognoscere lapidem, quam in sua essentia.
 Quod verò attinet ad secundum, fortè nomine il-
 lius, esse diminuti, non aliud intellexit, quam esse,
 quod vnaquæque res habet in cognitione, qua co-
 gnoscitur, à quo per denominationem extrinsecam
 dicitur cognita. Cognitio namque lapidis est qui-
 dem in se verè esse reale cognitionis, at illud idem
 esse est esse lapidis secundum quid, in quo Scotus

A dicit lapidem produci, dum, vel à Deo, vel à nobis
 cognoscitur. Moueatur autem, inter alia, ad existimã-
 dum hanc fuisse mentem Scoti, quoniam explicans
 distinctione illa 36. quale sit eiusmodi esse dimini-
 tum, in quo dicit res, dum cognoscuntur, produci,
 ait, esse simile ei, quo Homerus, quando existit, dicitur esse
 in opinione hominum: manifestum autem est, esse Ho-
 meri in opinione hominum, non esse aliud, quam
 esse opinionis, quæ de Homero habetur. Quod si
 aliud esse constituere voluit Scotus, id planè com-
 mentitium, & indignum est, quod impugnetur, ac
 parum consentaneum fidei Catholicae. Et quamuis
 non aliud esse asserere voluerit, quam illud, quod
 explicauimus, modus tamen, quo ea de re loquitur,
 non placet.

Petet aliquis, essentia diuina, an potius ens
 communissimè sumptum, sit dicendum obiectum
 adæquatam cognitionis diuinae. Capreolus quaest.
 illa 2. citata, ad argumenta contra primam conclu-
 sionem, censet, essentiam diuinam, & non ens, esse
 obiectum adæquatam. Sit tamen prima propositio.
 Si sit sermo de obiecto primario, quod est ratio ob-
 iectiua, atque medium cognoscendi cetera, sola es-
 sentia diuina est obiectum adæquatam. Porro no-
 mine, essentia diuina, intelligo essentiam quoad om-
 nia, quæ in ea sunt formaliter, ita vt relationes etiam
 diuinae comprehendantur, iuxta ea, quæ diximus
 quaest. 12. artic. 8. disput. 4. solumque excludi volo
 creaturas. Hæc patet, quoniam sola essentia, & ea
 quæ re & ratione formali sunt idem cum essentia,
 terminant immediatè cognitionem diuinam.

Obiectu pri-
 marium di-
 uina cog-
 nitiua est so-
 lus Deus.

Secunda propositio. Si sit sermo de obiecto,
 quod secundum se, & suam rationem formalem
 mediatè, vel immediatè terminat cognitionem di-
 uinam, ens communissimè sumptum, & non sola
 essentia diuina, est obiectum adæquatam. Hæc etiã
 est manifesta, quoniam non sola essentia diuina ter-
 minat ita cognitionem diuinã, sed vniuersim quic-
 quid quoquo modo rationem habet entis commu-
 nissimè sumpti, vt cõmune est enti reali & rationis,
 quòdque aliqua ratione fingi cogitariue potest.

Obiectu pri-
 marium &
 secundarium
 comprehen-
 dens, est ens
 communissi-
 mè sumptu.

Ad primum ergo argumentum in confirmatio-
 nem opinionis Auerois, neganda est maior, quan-
 do à prima causa emanarunt nõ solum cetera cau-
 sa concurrentes ad effectus illius, sed etiam cetera
 omnia, à quibus effectus quouis modo pendent,
 etiam quoad differentias indiuiduantes, & quando
 in prima causa continentur eminenter, tam causæ,
 & cetera à quibus effectus aliqua ratione pendent,
 quam effectus ipsi quoad omnes suos gradus. Tunc
 enim, cognita prima causa, notitia comprehensiu,
 necessariò cognoscuntur singillatim in ea omnes
 effectus particulares, qui ab illa aliquo modo ema-
 nare possunt, vt explicatum est.

Ad primum
 in confirma-
 tiõne Auero-
 rois.

Ad secundum neganda est maior de obiecto se-
 cundario, quod non per propriam speciem, sed per
 speciem eius, in quo eminenter cõtinetur, atque in
 eo ipso, in quo eminenter continetur, cognoscitur,
 quo pacto Deus in sua essentia cetera alia à se co-
 gnoscit: tale namque obiectum necesse non est, vt
 perfectio sit intelligentis. Obiectum verò prima-
 rium, quando per speciem cognoscitur, tunc prop-
 riè dici potest perfectio intelligentis per speciem,
 quando species desumpta est ab obiecto, obiectum
 que fuit causa efficiens illius: quando verò non est
 desumpta ab obiecto, quo pacto se res habet in An-
 gelis, tunc, licet species obiecti sit perfectio intel-
 ligentis, ineptè tamen dixeris obiectum, à quo il-
 la non emanauit, esse perfectionem eius intelle-
 ctus, in quo illa consistit. Quis enim res corporeas
 perfe-

Ad secundu.

perfectiones esse Angelici intellectus ex eo, quod A
habeat species earum à Deo acceptas, sibi que con-
genitas ac connaturales, asserere audeat?

Ad tertium.

Ad tertium neganda est consequutio, si sit sermo, non solum de simplicibus, & de complexionibus necessariis, sed etiam de contingentibus, quo in sensu tantum ea consequentia accepta deseruit argumento. Has enim cognoscit Deus cognita prius determinatione libera suae voluntatis: qua ratione non necessariò, sed liberè eas cognoscit, potuitque proinde easdem non cognoscere, ut latius artic. 13. explicandum est. Ad probationem verò consequutionis dicendum est, licet Deus necessariò cognoscat id omne, quod vi intuitus solius essentiae, quae essentia est praecise considerata à determinatione libera suae voluntatis, cognoscit, ut sunt simplicia & complexiones necessariae: non tamen necessariò, sed liberè cognoscere, quae cognoscit per suam essentiam concurrente simul determinatione libera suae voluntatis.

Ad quartum.

Ad quartum dicendum est, ea omnia intelligenda esse de obiecto primario. Ut obiectum enim primarium Deus seipsum tantum intelligit, intelligensque, & res intellecta sunt vnum & idem, atque hoc modo non intelligit creaturas. Si namque creaturas intelligeret, ut obiectum primarium, atque in ipsismet creaturis, & non in sua essentia eas cognosceret, vti que id non aliter esse posset, quam accipiendo suam scientiam ab eis, ac proinde per mutationem sui, laboraretque in comparanda cognitione: atque tunc intellectio esset accidens in Deo, & res ab eo necessariò distincta, ut eo in loco rectè infert Aristoteles, creaturaeque essent perfectio diuini intellectus, earumque cognitione vilesceret. At quòd Deus creaturas cognoscat in sua essentia tamquam obiectum secundarium, illo eodem intuitu, quo suam essentiam penetrat, sine vlla sui mutatione, distractione, aut labore, neque vniquam negauit, neque negare potuit Aristoteles.

*Ad primum
Aureoli.*

Ad primum argumentum Aureoli neganda est sequela: quando enim obiectum secundarium eminenter atque necessariò ita continetur in primario, ut comprehensio primario necessariò sit secundarium eadem notitia in eo videri, ut de creaturis simplicibus, & complexionibus earum necessariis comparatione essentiae diuinae spectatae praecise à determinatione libera diuinae voluntatis dictum est, necesse non est, ut notitia obiecti secundarij pendeat à tali obiecto, sed solum à primario, in quo, ut contradictionem implicat secundarium non contineri, ita contradictionem implicat in eodem non videri. Adde, quòd cum notitia diuina, quatenus est notitia creaturarum, nihil addat supra seipsam, quatenus est notitia obiecti primarij, quam respectum rationis ad vnamquamque creaturam, aut complexionem cognitam, profectò sicut absurdum non est relationem rationis dominij in Deo pendere à termino, atque à rebus creatis, quarum Deus est Dominus, & relationem vni verbi ad humanitatem pendere ab humanitate: ita absurdum non esset, scientiam diuinam, ut creaturarum est scientia, quoad respectus rationis, quos addit ad creaturas cognitatas, ab eisdem creaturis secundum esse cognitum, seu obiectuum intellectus diuini, dependere. Atque hinc faciliùs intelligetur quid dicendum sit de scientia diuina comparatione earum complexionum contingentium, quae à nostro libero arbitrio pendunt. Cum enim, supposita etiam libera determinatione voluntatis diuinae, qua statuit creare, & collocare nos in eo ordine rerum, in quo futuri su-

mus, in potestate nostri liberi arbitrij sit amplecti eam partem contradictionis, quam maluerit, neque ideò inclinare debeat potius in hanc partem, quam in oppositam, quia Deus id futurum praecit, sed potius Deus id sciat, quia pro libertate nostra ita futurum est, eò quòd ex eminentia suae scientiae, qua in seipso intimè penetrat liberum nostrum arbitrium, intueatur, quicquid pro libertate illius futurum sit, ut artic. 13. est ostendendum: vti que absurdum non est concedere, etiam si cognitio illa non sit desumpta à rebus, nec certitudo illius nascatur ex certitudine necessitate obiecti, quòd quidem secundum se spectatum potest aliter euenire, sed ex eminentia & perfectione eiusdem scientiae, per quam pro certissimo Deus in seipso cognoscit, quòd in se spectatum est contingens, potestque aliter accidere, ut artic. 13. est explicandum, absurdum, inquam, non est cōcedere, notitiam illam, quoad respectum rationis, quem sortitur comparatione complexionum, quae ita cognoscuntur, pendere ex eo quòd ita res pro libertate arbitrij sit futura, cum nihil impediens scientia, possit re ipsa oppositum euenire, si, ut potest, liberum arbitrium oppositum velit. Verum de hac re latius artic. 13.

C Quod ad secundum argumentum attinet, mihi non est dubium, quin Deus magnitudinem infinitam cognoscat actu, quam per partes potest successiue producere, ut re ipsa cognoscit motum infinitum qui esset, si motus caeli duraret in aeternum. Idemque de numero infinito dicendum censeo, de qua re artic. 12. redibit sermo. Quare, hoc posito, ad argumentum potest in primis non sine probabilitate maxima concedi maior, maximè cum ratio infiniti rationem entis realis non destruat: tum quòd Deus infinitus sit, & supremus omnium entium: tum etiam quoniam si per impossibile aliquid creatum esset infinitum, proculdubio esset ens reale. Ad minorem verò dicendum est, nullum quidem esse ens reale, quòd, saltem per suas partes, non possit Deus successiue producere: non tamen ita ut totum sit simul, si tale ens sit infinitum: idque propterea esse, quia contradictionem inuoluit, esse aliquid productum, & esse infinitum actu. Quare, ut ens infinitum sit essentialiter verum ens reale, satis est, si per suas partes, diuina saltem potentia, possit successiue totum existere, ea videlicet ratione, ut nò solum quatuor eius pars possit existere, sed etiam quacumque eius parte finita existente, possint aliae maiores, ac maiores in infinitum existere. Qui tamen arbitraretur minimè id fortiri posse veram rationem entis realis, quòd secundum se totum non potest existere simul, negaturus esset maiorem, dicturusque esset, vnumquodque illorum infinitorum ita cognitum à Deo, non habere rationem entis realis veri, sed fictitij, quatenus mente apprehenditur per partes veras, ex quibus fingitur constare: quemadmodum chimera non est verum ens reale, sed mente confictum ex apprehensione partium diuersorum animalium, quae tamen in vnum ens reale coire nequeunt. Prior tamen responsio mihi magis placet.

*Ad secundum.
Deus cognoscit in partem quantitatem.*

F Ad tertium argumentum dicendum est, Augustinum in ea quaestione de ideis disputare, in quas, ut in aeterna rerum exemplaria, Deus intuens, res ad extra produxit: Doceretque, ideas non solum esse in Deo, sed etiam esse idem cum essentia diuina. Cuius rationem reddit, quoniam sacrilegum est opinari, Deum ad exemplar aliquod extra se positum respicere, per quod cognosceret res modumque illas fabricandi, ad cuius imitacionem eas produceret. Quare non negat Augustinus eo loco, ut perspicuum est, si verba eius expen-

Ad tertium.

expendantur, quin potius affirmat, Deum per suam essentiam cognoscere res ad extra, modumque illas fabricandi, essentiamque suam esse primum exemplar, ad cuius imitationem res omnes fabricatur.

Illud verò Hieronymi dictum pie exponendum est cum Magistro in 1. dist. 39. ita scilicet ut velit, Deum in primis non per cognitionem, quam de nouo acquirit, & quae vicissitudinem habeat, cognoscere per momenta singula, quot muscae, & quot culices nascantur, &c. bene tamen cognitione sua aeterna ea omnia in sua essentia determinationeque libera suae voluntatis ex aeternitate cognoscere. Deinde etiam, quòd ex parte effectus non tantam, nec tam peculiarem providentiam ac curam de huiusmodi rebus habeat, ac de hominibus habet: quibus, ut missa faciamus multa alia longè maiora beneficia generi humano concessa, & maiorem constituit custodiam Angelorum, & eorum rationem potius; quam bestiarum, habuit etiam in his legibus, quibus aliquid circa bruta animantia praecepit, iuxta illud 1. ad Corinthios 9. Vbi Paulus afferens legem illam Deuteronomij 25. *Non alligabis os boni triuocanti*: ait, *Numquid de bobus cura est Deo, ut scilicet lex illa, non tam intelligenda sit, ut verba sonant, quam de ministro Ecclesiae, cui laboranti tribuendum esse victum necessarium ea ratione voluit ostendere. Quòd autem Hieronymi sententia non fuerit, Deum non habere providentiam, ac scientiam similibus bestiarum, aperte colligitur ex eodem Hieronymo in illud Matthaei 10. cap. *Nonne duo passeris, &c.* Vbi ita ait. *Si enim parua animalia, & vilia absque Deo auctore non decidunt, & in omnibus est providentia, & quae in his peritura sunt, sine Dei voluntate non pereunt, vos qui aeterni estis, &c.* Et infra: *Si sine Dei scientia parua animalia non decidunt, &c.**

A rueretur omnia simul in sua essentia, ac determinatione suae voluntatis: alioquin aliquo tempore Deum aliquod lateret, ac proinde eo tempore aliqua creatura esset inuisibilis in conspectu eius, contra illud Pauli ad Hebraeos 4. *Non est inuisibilis ulla creatura in conspectu eius.* Item si Deus sciret vnum posterius tempore, quam aliud, mutaretur, aut certè esset in eo vicissitudinis obumbratio, contra testimonium Iacob i. cap. *Neque item discurret secundo modo, quoniam eadem simplicissima cognitione intuetur causam & effectum, ac proinde notitia, & assensus vnius non efficitur ex notitia, & assensu alterius.* Neque hoc impedit, quo minus scientia Dei sit propter quid: quandoquidem per eam intuetur causam, propter quam est effectus, quod satis est, ut scientia illa sit propter quid: Ex his patet conclusionem articuli de fide esse.

Scientia Dei est propter quid.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum scientia Dei sit causa rerum.

D Vae sunt conclusiones huius articuli. Prior est: Scientia Dei est causa rerum. Posterior est: Nihil ab ea emanat, ac proinde non est causa actu, nisi determinata per voluntatem diuinam, qua statuit Deus, ac vult; ut aliquid sit. Vtrum autem in Deo, praeter scientiam & voluntatem concedenda sit potentia exequutrix, qua immediatè res efficit: quemadmodum in artifice, praeter artem & voluntatem, datur potentia alia, qua immediatè exequitur opera artis, examinabitur quaestione 25.

Scientia Dei est causa rerum determinata per voluntatem.

Vtraque conclusio colligitur aperte ex Scripturis sacris. Prior quidem ex illo Proverbiorum 3. *Domini sapientia fundauit terram, stabiliuit caelos prudentia, sapientia illius eruperunt abyssi, & nubes rore concreuerunt.* Plal. 103. *Quam magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapientia fecisti.* Sapientiae 7. *Omnium artifex docuit me sapientia.* Ierem. 51. *Qui preparauit orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit caelos.* Posterior verò ex illo ad Ephesios 1. *Operatur omnia secundum consilium voluntatis suae.* Apocalyp. 4. *Tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.* Genes. 1. *Dixit Deus, fiat lux, & facta est lux, &c.* Plalmo 32. *Ipsè dixit & facta sunt: ipse mandauit & creata sunt:* & cum non alicui alteri, qui id exequutioni mandaret, planè dictum, atque imperium illud non aliud significat, quam decretum & determinationem diuinæ voluntatis, praeuia cognitione, vnde continuò prodierunt.

Deinde ratione probatur vtraque conclusio, quoniam Deus agit per intellectum & voluntatē, ut superius demonstratum est, scientia nimirū ostendente modum operandi, dirigentēque voluntatem, voluntate verò mouete ad exequutionem: ergo sicut in artifice scientia est causa arte factorum, quatenus ostendit modum operandi, & dirigit ad opus, voluntas verò quatenus determinat scientiam, & mouet ad exequutionem: ita in Deo sese res habebit.

F Hoc loco animaduertendum est, scientiam diuinam, quod ad praesens institutum attinet, duobus modis comparatione creaturarum posse spectari. Vno, quatenus Deus ea cognoscit se posse illas facere, atque hoc aut illo modo esse facientias, tum ut sint, tum etiam ut accommodatae sint ad hunc, aut ad illum finem. Scientia diuina hoc modo spectata est naturalis in Deo, & nō libera, anteceditque actum, ac determinationem liberam voluntatis, qua Deus illas facere tali vel tali tempore decreuit. Aliquo verò

Scientia naturalis in Deo antecedit actum liberum suae voluntatis.

ARTICVLVS VII.

Vtrum scientia Dei sit discursiua.

D IPLICEM discursum distinguit hoc loco D. Thom. Alterum, quoad successionem noticiarum duntaxat, qui in eo tantum positus est, quòd notitia vnius rei post notitiam alterius comparetur, siue res connexae sint inter se, siue nullam connexionē habeant. Alterum secundum rationem causae & effectus, ita scilicet; ut ex notitia, seu assensu vnius, nempe praemissarum, efficiatur notitia, seu assensus alterius, videlicet conclusionis. Hic verò discursus esse potest tam à posteriori, quam à priori. Aliud namque est praemissas quoad rem significatam continere causam conclusionis, quod solum cernitur in discursu à priori: aliud assensum praemissarum esse causam assensus conclusionis, quòd aequè reperitur in discursu à posteriori, atque in discursu à priori. Illud verò animaduertendum est, cum discursu hoc secundo modo sumpto, non per se ac necessariò coniunctum esse discursum primo modo spectatum, id est, quoad successionem. Ut enim 1. Posteriorum cap. 1. cum Aristotele docuimus, in quo instanti assentimur minori, possumus per discursum assentiri simul tempore conclusioni. Quare quando hoc loco affirmat D. Thom. discursum secundo modo sumptum, coniunctum esse cum discursu quo ad successionem, illudque supponere, non intelligit id semper necessarium esse, sed plerumque accidere, maxime si de assensu vtriusque praemissa, & conclusionis sit sermo.

His praehabitis, conclusio D. Thomae est. Deus neutro modo discurret. Non primò, quoniam in

Molina in D. Thom.

Discursus duplex.

Deus non discurret.